

Katalin THURÓCZY:

„Piese mele sunt de o precizie geometrică”

Katalin Thuróczy, născută la Budapesta în anul 1948, scriitoare și jurnalistă maghiară, este autoarea a numeroase piese de teatru și scenarii de film, dar și a unor studii, romane și nuvele. A lucrat în diverse teatre, ocupând diferite posturi, de la recuziter, asistent de regie până la director artistic: Teatrul Național din Budapesta, Teatrul *KATONA JÓZSEF* – Budapesta, Noul Teatru, Teatrul Național din Pécs, Teatrul *PETŐFI* – Sopron, Teatrul *EURO*, Atelierul Creatorilor Contemporani – Budapesta. În activitatea sa a câștigat numeroase premii și distincții: 1990: Festivalul *First European Drama Award* de la Berlin (nominalizarea piesei *Closetul servitorilor – Cselédklozet*); 1993: premiul special al Teatrului *Vigszínház* din Budapesta (pentru piesa *Joisárbátoare – Csütörtökünnepe*); 1995: premiul „Vilmos” la Forumul Dramaturgiei de la Zalaegerszeg (pentru piesa *Joisárbátoare – Csütörtökünnepe*); 1996: premiul Institutului *Sundance* (patronat de Robert Redford) – USA (pentru elaborarea scenariului de film *Bietul Eduard – Szegény Eduárd*), *First Central European Screenwriters Lab* de la Seregélyes (nominalizarea scenariului de film *Bietul Eduard – Szegény Eduárd*) – 1998: premiul Teatrului *Új* din Budapesta (pentru piesa *Concerto Grosso*); 2003: premiul III la Concursul de Dramaturgie – Teatrul Național din Budapesta (pentru piesa *Dealul Vrăjitoarelor – Boszorkányság*); 2005: Premiul „KATONA JÓZSEF” – Ministerul Culturii din Ungaria (pentru piesa *Orașul îngădit – Kerített város*). Piese sale se joacă în Franța, Ungaria, Cehia, Italia, Polonia, etc. În România i s-au mai montat două piese: *joi.megaJoy* (*Joisárbátoare*), la Teatrul Odeon București, în regia lui Radu Afrim, și *Scara pisicii*, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” Iași, în regia Irinei Popescu Boieru, ambele traduse de Anamaria Pop.

Ruxandra ANTON: *Doamna Katalin Thuróczy, vă amintiți care a fost primul spectacol din viața dumneavoastră pe care l-ați văzut?*

Katalin THURÓCZY: Da, *Cei trei muschetari* la „József Attila” Theater din Budapesta. Este un teatru bulevardier de la marginea orașului. Este vorba de perioada anilor '60, marcată de revoluția din '56, din Ungaria, moment în care mai mulți actori care au participat la revoluție au fost exilați la acest teatru.

R.A.: *Câți ani aveți atunci?*

K.T.: Aproximativ cincisprezece ani. Unul dintre cei mai mari actori a fost Imre Sinkovits care interpreta 18, 20 de roluri scurte în acest spectacol. Am fost atât de impresionată, încât de atunci sunt fascinată de teatru.

R.A.: *Încă din copilărie ați cochetat cu literatura. Ce scriați?*

K.T.: Poezii, nuvele. Din astea nimic n-a mai rămas.

R.A.: *Și prima încercare în dramaturgie?*

K.T.: Pe vremea aceea eram elevă de gimnaziu. Mie nu-mi plăcea matematica. Însă aveam o profesoară cumsecade care știa că niciodată nu voi fi pasionată de științele exacte. Stăteam în ultima bancă fiindcă acolo îmi plăcea să stau. Profesorii nu era atenți acolo și în tot anul școlar am scris o piesă în patru acte extrem de complicată. Îmi amintesc din acea piesă că avea un personaj care era tinichigiu și construia acoperișul caselor. Acest personaj ducea tot timpul o scară cu el și povestea că este un meseriaș pasionat de acoperișuri, dar are fobie de înălțime. Tot atunci am decis că voi deveni actriță. O perioadă mai îndelungată am jucat într-o trupă de pantomimă. Pe vremea aceea, teatrul absurd și absurdul ca stil nu erau cunoscute în Ungaria. Știam că există un Eugène Ionesco, știam că există un Beckett, dar nu era cunoscut absurdul, nu era nimic tradus și eu atunci am intuit absurdul în pantomimă. Apoi mi-am dat seama că totuși nu vreau să devin actriță și am hotărât să mă duc să lucrez într-un teatru pentru a vedea ce se întâmplă în interior. Iar această relație cu teatrul a devenit o relație definitivă care mi-a determinat viața.

R.A.: *Care a fost prima piesă pe care ați publicat-o?*

K.T.: *Closetul servitorilor*, o piesă în două personaje, urmată de *Mohács sau cum a pierit Ungaria*, o piesă în stil burlesc cu foarte multe personaje, apoi de *Joisărbătoare*, care la Teatrul Odeon din București a fost prezentată sub titlul *joi.megaJoy* și de multe altele.

R.A.: *Când ați publicat Closetul servitorilor erați recuziter. V-au crezut cei din teatru? Cum v-au privit?*

K.T.: Nu prea citeau ce scriam eu. Nu-i interesa. În teatrul din Ungaria este foarte puternică ierarhia. Este foarte mare distanța între actori și corpul tehnic. Din acest punct de vedere, Teatrul Național din Budapesta a fost foarte tranșant: aici casta actorilor, dincolo casta personalului tehnic.

R.A.: *Nu ați fost descurajată când ați văzut că nu vi se joacă piesele?*

K.T.: Nu, deloc.

R.A.: *Cât timp a durat până când v-ați văzut prima piesă pe scenă?*

K.T.: Foarte mult! Am scris foarte multe piese până când, în sfârșit!, mi-au pus în scenă *Closetul servitorilor*. În '97 mi-a apărut primul volum de teatru și înainte cu vreun an și jumătate—doi mi s-a pus în scenă *Closetul servitorilor*. De atunci, am deja vreo 30—40 de premiere și, în același timp, am în jur de 45—48 de piese scrise. Sunt și câteva piese pe care le-am rescris pentru teatrul de televiziune. În final, sunt 35 de piese pe care mi le asum, rescrise într-o formă pe care oricând o pot oferi unui teatru.

R.A.: *Piese de dumneavoastră sunt de un realism foarte autentic...*

K.T.: Părerea mea este că mai degrabă înclin spre absurd, dar de fapt o situație absurdă bună poate să se nască dacă este foarte bine fundamentată. Dacă rămâne doar la nivelul absurdului nu are niciun rost. De obicei spun că omul trebuie să se așeze într-o vană cu apă, să bea bere cât poate și în momentul acela se nasc în mintea lui câte situații absurde vrea. Cine folosește astfel de situații absurde într-o piesă scrie piese ușoare, comerciale.

R.A.: *Când am spus realism, nu am intenționat să minimalizez calitatea temelor sau a scriiturii. Pur și simplu mă refer la structura psihologică a personajelor, absolut vie și uluitoare, dramatică.*

K.T.: Da, dar situațiile dramatice se creează doar dacă destinele se bat cap în cap. Personajele mele sunt întotdeauna personaje reale.

R.A.: *Puse în situații-limită.*

K.T.: Da, în schimb, realitatea în sine este absurdul. S-a întâmplat să stau într-o stație de autobuz unde venea o femeie foarte-foarte scundă și tare bătrână. Ea avea o sacoșă enormă. Persoanelor bătrâne le place să povestească și a venit lângă mine: „Această sacoșă este plină cu plăcintă cu mere”. Și eu am întreb-o unde duce acea sacoșă cu plăcintă cu mere. Bătrâna mi-a povestit că a avut o mare-mare dragoste, iar părinții ei nu i-au permis să se mărite cu acel bărbat și a fost obligată să se mărite cu altcineva. Într-un timp și iubitul ei s-a însurat. Când soțul bătrânei a murit, nevasta iubitului mai trăia. Până când a murit nevasta iubitului, ea s-a măritat din nou, iar acum, la bătrânețe, au rămas amândoi singuri. Familia iubitului l-a internat într-un azil pentru bătrâni și în fiecare săptămână ea îl vizitează și îi duce o sacoșă cu plăcintă cu mere. Eu am întreb-o: de ce o sacoșă?, iar ea mi-a spus că îi duce o sacoșă pentru ca iubitul să-și poată servi tovarășii de azil deoarece aceștia nu mai au familie, iar el servindu-i pe ei este regele vieții. Asta s-a întâmplat într-o stație de autobuz. Încă nu am folosit acest personaj. Probabil că am să-l folosesc într-o piesă pe care urmează s-o scriu.

R.A.: *Foarte frumoasă povestea! În toate piesele scrise de dumneavoastră sunt povești frumoase care, la un moment dat, devin tragice!*

K.T.: Asta fiindcă viața are în ea povești frumoase și mai puțin frumoase.

R.A.: *Cum v-au plăcut oamenii de aici, orașul, Teatrul „Fani Tardini”?*

K.T.: Foarte, foarte mult! Niciodată nu am fost în acest oraș. Totul este o noutate. Ținând seama de faptul că am stat puțin aici și nu am putut vedea multe, nu pot spune decât despre drumul de la gară la teatru și la hotel. Am văzut atâtea clădiri vechi și frumoase aici la Galați! Atmosfera acestor clădiri m-a impresionat. Și jos pălăria!, a fost o primire foarte bună în teatru, a fost totul perfect și dintr-odată m-am simțit ca acasă, iar spectacolul a fost fascinant.

R.A.: *Ce v-a impresionat mai mult în spectacolul din această seară, fiind și prima montare a piesei dumneavoastră Cutia Pandorei?*

K.T.: În primul rând, actrița principală, Ioana Citta Baci. Este o actriță de dramă incredibil de mare. Este o bravură faptul că a interpretat un rol foarte greu în așa fel încât pe mine, ca spectator, nicio secundă nu m-a lăsat singură. Firește că n-am înțeles textul românesc, dar a fost atât de exact și precis jucat încât m-a făcut să înțeleg totul. Și în original sunt în stare să-mi văd piesele ca și cum n-aș avea nicio legătură cu ele și le pot privi ca spectator, ca om de teatru, ca și cum nu eu le-aș fi scris. Când văd un spectacol făcut după piesa mea, uit totul din teatrul meu și tot ce-am scris. Pur și simplu las să mă impresioneze spectacolul de pe scenă, iar în cazul acestui spectacol fiecare secundă a lui m-a impresionat. De exemplu, domnul director m-a întrebat dacă nu m-a deranjat că au fost scoase multe replici. Firește că i-am spus că nu m-a deranjat, dar acum mai adaug că nu m-a deranjat pentru că nu mi-a lipsit ce-a fost scos.

R.A.: *Vă doriți să vi se mai joace o piesă în acest teatru?*

K.T.: Aș fi foarte, foarte bucuroasă!

R.A.: *De fiecare dată când vi se montează o piesă scrisă de dumneavoastră, mergeți să o vedeți?*

K.T.: Dacă pot, da. Iar în România, întotdeauna. Traducătoarea exclusivă a pieselor mele și reprezentanta mea în spațiul limbii române este Anamaria Pop, care este și scriitoare. Ea este din România, acum locuiește în Ungaria – întotdeauna venim amândouă, suntem și foarte bune prietene și ne place să călătorim împreună. Mie România îmi place în mod deosebit. Am avut un singur spectacol la care nu m-am dus și asta s-a întâmplat acum, în vară, în Ungaria. Regizorul care a regizat piesa este și regizor de film și, în același timp, își asumase și o regie de film. Firește că pentru el a fost mai important filmul și nu s-a ocupat de regia de teatru. A fost un spectacol foarte slab, dar cu adevărat nici nu pot spune că știu fiindcă nu m-am dus să-l văd. Până la repetiția generală am încercat să-l conving pe regizor să meargă la repetiții, să nu-i lase pe actori singuri și n-a acceptat nimic din ceea ce i-am propus. M-am gândit să interzic spectacolul, însă din punct de vedere moral, nu am putut să fac asta, pentru că altfel actorii nu și-ar fi primit onorariile, care însemnau banii lor de vacanță. Am ales varianta să-mi iau rămas-bun de la actori și să nu mai apar niciodată acolo.

R.A.: *Să înțeleg că e singura situație când o piesă regizată a fost contra scriiturii?*

K.T.: Nu, n-ar fi fost o problemă dacă ar fi fost așa. Problema a fost că regizorul nu s-a implicat, pentru el n-a contat piesa asta și a schimbat situații absolut după bunul plac. Or, nu se poate să te atingi astfel de o piesă.

R.A.: *Deci, a fost total în afara scriiturii?*

K.T.: Da, exact. Și nu le-a permis nici actorilor să schimbe după cum au simțit ei. Eu i-am propus tot felul de idei care ar fi putut să fie puse în valoare, însă n-am putut comunica cu el. Numai la telefon am vorbit și așa am decis să renunț.

R.A.: *Era un regizor autohton?*

K.T.: Da, era maghiar. În schimb, nu a respectat regulile fundamentale ale profesiei. Nu s-a ocupat nici de actori, nu a făcut nimic. Eu am lucrat cu el acum câțiva ani și atunci a fost foarte atent și preocupat. E un regizor talentat. Probabil că l-a înnebunit ideea că i s-a oferit posibilitatea să fie regizor la un film mare. De atunci nici nu regizează un film mare, iar de la mine nu va mai primi niciodată o piesă.

R.A.: *Apreciez delicatetea de a nu-i da numele...*

K.T.: Da, nici numele și nici titlul piesei.

R.A.: *...și profit de nișa de dialog să vă întreb cum vi s-a părut spectacolul de la Galați din punct de vedere regizoral?*

K.T.: A fost un spectacol la care se vede, se simte munca extraordinară de puternică. A fost un spectacol foarte bine analizat și studiat și a fost un spectacol muncit. Mi-am dat seama că Hilda din seara asta a fost de fapt Hilda din *joi.megaJoy. Deseori îmi duc câte un personaj dintr-o piesă în alta, cu același destin, aceeași structură, dar în alte situații de viață.*

R.A.: Sunt convinsă că și dumneavoastră munciți foarte mult până când scrieți o piesă, dar important e să nu se vadă munca, să dea impresia că a fost scrisă spontan.

K.T.: Când mă așez la computer să scriu un text, practic toată piesa este gata. Există structura, cunosc toate celulele nervoase ale personajelor, pentru mine sunt clare toate situațiile și toate punctele de contact. În general, piesele mele sunt de o precizie geometrică și toată această structură de beton dacă ar fi scoasă din cadru, oricând sau oriunde, pe orice scenă, ar ieși o muncă de amator. Când mă așez la computer, lucrez extraordinar de repede. Am scris piese și în două zile și jumătate, dar ritmul normal este de aproximativ două săptămâni. Dar până când ajung la computer să scriu piesa poate că trece un an sau mai mulți ani până să fie gata de scris.

R.A.: Despre munca asta vorbeam eu, de fapt.

K.T.: E foarte greu să vorbesc despre această perioadă pentru că, în general, mai multe teme sunt concomitent în capul meu și fiecare se află într-un alt stadiu al dezvoltării. Sunt piese la care încă mă mai documentez, altele care deja au o structură și până când nu ajung în faza în care în capul meu piesa e gata, nu mă așez la computer.

R.A.: Nu întâmplător am făcut această paranteză, ci pentru faptul că ați spus că piesa din această seară se vede că e muncită.

K.T.: Foarte tare! Asociațiile, momentele de conexiune sunt atât de precise și de fine, sunt atât de bine lucrate încât cotidianul și banalul sunt absolut scoase din ele și eu văd personajele și relațiile dintre personaje într-o cruzime atomică. Momentul în care Hilda își dă jos halatul și rămâne într-o rochie roșie, tinerească, îți rupe inima. Este foarte important să se vadă că și la o vârstă așa de înaintată are atâta feminitate în ea. Poate că omul zâmbește când o vede, dar inima i se rupe. Și mie îmi plac aceste momente din teatru. Dacă vrei să mă faci să plâng cu metode simple și banale, nu mă impresionează și nu plâng. Dar atunci când încep să râd și îmi curg lacrimile contra râsului, asta este deja teatru.

R.A.: Care va fi următoarea piesă, pe care o vedeți mai aproape de momentul de a fi scrisă?

K.T.: Mi s-a cerut o piesă la Triest și, din diverse motive, a intrat altceva în repertoriu, însă eu o voi termina. Cealaltă piesă este pentru Citta. Este vorba despre o bătrână care are o locuință mare pe care fiica ei vrea să o vândă. Vine întâi toată mobila și urmează să vândă și locuința. Fiica și nepoata bătrânei au nevoie de bani. Ele știu că fac parte dintr-o familie de aristocrați bogați. Bătrâna doamnă începe să-și povestească viața și așa ele află că nu sunt dintr-o familie de aristocrați bogați și că bătrâna când avea 15 ani a fugit cu un circar, după care a fost cântăreață și dansatoare la un bar de noapte. Cu banii adunați acolo și-a cumpărat această locuință unde a deschis un bordel. Din bordel și-a câștigat averea pe care familia vrea acum să i-o ia. Nepoata ei este disperată, dar, în timp, nu mai are cu cine să se certe, pentru că bătrâna moare. În *flashback*-urile în care bătrâna își povestește tinerețea, rolul ei este interpretat de nepoată, iar mulțimea bărbaților din tinerețea ei sunt interpretați de același bărbat care este iubitul nepoatei. Asta-i piesa pe care trebuie să o termin foarte repede. Recent am terminat o piesă de teatru pentru copii, iar pentru la vară scriu o piesă amplă pentru teatrul în aer liber, o adaptare după un scriitor clasic maghiar, ambele piese fiind comandate. Pentru că pur și simplu trebuie să am din ce să trăiesc, sunt liber-profesionistă și trebuie să accept și asemenea comenzi. După aceea, o perioadă n-aș mai vrea să scriu teatru, pentru că am un roman pe care vreau să-l termin și asta implică o foarte mare concentrare. Practic, am întrerupt acest roman din cauza unor piese comandate, deci piese care îmi aduc bani.

R.A.: Eu vă mulțumesc pentru prezența dumneavoastră în orașul nostru și sper să ne revedem cel târziu la anul, poate pe scena mare și poate cu aceeași actriță, așa cum vă doriți, cu toate că ea a declarat că acesta este ultimul ei rol.

K.T.: Nu trebuie să luăm în serios asemenea promisiuni. Starurile de câte ori nu și-au luat rămas-bun de la scenă? Și, slavă Domnului, au revenit!

A consemnat *Ruxandra* ANTON
Traducere: *Anamaria* POP